הניזקין פרק חמישי גיטין סא.

מסורת הש"ס

א) שבועות מא. כ"מ יב., ב) [תוספתא פ"ג ע"ס], ג) [ע' תוס' ע"ז דף כ. ד"ה ר"י], ד) שביעית פ"ב מ"ט כל משנה ז, ה) נ"ז שם וכפ"ד מ"ג, ו) שבת יג. כב. [גירסה לה: מנחות לח.] כתובות כד., ז) ברכות מז: [תוספתא דש"ז פ"ב סוטה כב. ע"ס נ"ע], ח) [ע"כ], ט) נ"ל השתא, י) [עי' רש"ש], כ) [בכורות לב.], ל) דמקנו מפני כו' נל"ל.

תורה אור השלם

ו. כְּעֹבֵר סוּפָה וְאֵין רָשָׁע וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם: משלי י כה

גליון הש"ם

מתני' ושוחנת. ע' כתובות ד' נט ע"ב תוס' ד"ה ומוחנת: שם אבל לא יד ישראל. עי' מג"א סי' שמז ס"ק ד: תוס' ד"ה ליקח ונתן. ע' כ"ב ד' נד ע"ש תד"ה מדעתא:

לעזי רש"י

אי"ם. חכה (ליתר דיוק: הקרס שבקצה החכה).

מוסף רש"י

גזל גמור מדבריהם. מפני דרכי שלום (ב"ח יב.). למאי נפקא מינה. מדר' יוסי, הא אתא לאשמועינן דהמחילו חכמים מתקנתן כגזל גמור להעליתו בדיינין (שם). איחזו עם הארץ. שדנהו חכמים כגל מקום (ברכות מז:).

תוספות רי"ד

בהן גזל וקנאתם בעל המצודה ור' יוסי אומר גזל גמור יש בהן ואחדי ואחרי כ"ע לא פליגי כי פליגי בלחי וקוקרי. פי' אחדי ואחרי הן מצודות שיש להן תוך והלכך מודה ת"ק דקנה כליו שכל שבכליו של אדם קונה לו וגזל גמור הוא אבל לחי וקוקרי הם מצודות שאין להן תוך שאין לומר שם כליו קנה: מציאת חרש שוטה וקטן וכו'. פי' מראורייתא אע"פ שהנביהו המציאה אין בהן דעת לקנות וכל הקודם וטורף מידם זכה אבל מפני דרכי שלום דלא ליתו לאינצויי עם קרוביהם אמרו חכמים שיהא גזל בידו. ר' יוסי אומר גזל גמור אמר רב חסדא גזל גמור מדבריהם פי' מראורייתא לא הוי גזל אלא מדבריהם למאי נפקא מינה להתיאו בדיינין [פי'] כיון דמדבריהם הוא מאי נפקא מינה לקרותו גזל גמור ואהדר להתיאו בדיינין דת"ק דקרי ליה גזל והו לכתחלה שאסור ליקח מהן אבל אם עבר ולקח וחזבעו בדין אין כח בדיינים להתיאו מידו ור' יוסי דקרי ליה גזל גמור מוציאין בדיינין מידו ואין הלכה כר' יוסי אלא כת"ק דאע"ג דאמרי' ר' יוסי נמוקו עמו הני מילי בשחולק עם יחיד אבל עם רבים לא: עני המנקף וכו'. פי' עומד בראש הזית וחובט הזיתים של פאה שהניח שם בעל הבית והזיתים נופלים לארץ מן החורה אין בהן גזל לפי שעדיין לא באו בידו אלא מפני דרכי שלום: תאנא אם לקט ונתן בידו הרי זה גזל פי' אם לקט הזיתים בידו והשליכם לארץ

כ"ע לא פליגי. דכיון דיש להם חוק קנה לו כליו והוי גזל גמור: **אמר.** מכה אי"ם בלע"ז: **קוקרי.** שאר מצודות ומכשולים שמתפיס חוט ארוך בנהר ותורזין בו מתטים על פני כולה: **מדכריהם.** אפי' לר' יוסי לאו גזל דאורייתא הוא: **נפקא מינה.** מדר' יוסי:

להוציאו בדיינים. דלרבנן לא נפיק בדיינים. ומיהו לר' יוסי גזל מעליא לא הוי ליפסל לעדות ולעבור עליו בלאו: **אם ליקט ונתן.** על גבי קרקע ביד הואיל ומטו ליהיה גזל גמור הוא: **אופיי.** מקלות: רבי יאשיה מן הולל הוה: **מאפריה דר' יאשיה אפה.** לפיכך אתה נקי בדינין לפי שהוא דורש לרבים ומודיעין: **עם מפי ישראל.** לא בקבני ישראל אלא מתעסקין בהם אם מלאום הרוגים עם ישראל: **מתני' על השביעית.** לשמור פירות שביעית והלגיעם מן הביעור ואילך: **לא תכור ולא תטחון עמה.** לפייעה מפני שאסור לפייע בידים ידי עוברי עבירה בשעת העבירה: **וכוורדת ומוחנת כו'.** בגמרא פריך אמאי הרי תשודה על המעשרות: **בזמן שהיא טמאה כו'** לא גרסינן. ובגרייתא גרסינן לה בגמ'(ח): **אכל משקטיל את המים לא תגע.** לפי שמשגלגלה הוטבלה לחלה וקא מיטמאתה מחמת כלים טמאים חו מסייעתה לגגלל ואסור לגרוס טומאה לחלה: **וכולן לא אמרו.** שהמירו להשאילם כלים ולסייעם בלא שעת עבירה עצמה אלא מפני דרכי שלום: **ומחזיקין ידי נכרים.** (ט) הכא משמע מסייענין ממש: **ושואלין בשלומם.** כל הימים ואע"פ שמטיל על הנכרי שם שמים שהשלום שמו של הקב"ה: **גמ' מאי שנא רישא.** דקתני לא תכור שמסייעת ידי עוברי עבירה שביעית: **ומאי שנא סיפא.** דקתני וכוורת וטוחנת והלא מסייעת ידי עוברי עבירה טבל: **רוב עמי הארץ מעשרין הן.** הלכך משום דרבנן בעלמא הוא ומפני דרכי שלום מותר לסייען אכל תשודה על השביעית משמע דמוחזק לן בה שתשודה: **רבא אמר.** לעולם כמתאה על מחלה (דמי) מספקינן(י) להו ואסור לסייען הואיל ועבירה לאוריימתא היא ומתני' במוחזק לעשר קאמר ועם הארץ דר"מ הוא שתשוד לאכול פירות בטומאה והן טומאה וטהרה דמולין דרבנן היא דתורה לא הזהירה לאכול בטהרה אלא תרומה וקדשים בלבד הלכך לאו איסורא לאוריימתא היא ומפני דרכי שלום מותר לסייען: **והא מדקתני סיפא כו'.** ס"ל להאי דפריך דטעם דמשקטיל את המים אסור משום דהוכשרו עכשיו הוא ועד עכשיו לא הוכשרו: **מכלל דרישא לאו בטומאה וטהרה.** שיהא שום נדנוד עבירה דטומאה דהא לא הוכשרו ואי בגמגמן על המעשרות קמיירי אמאי קתני וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום: **רישא וסיפא בטומאה וטהרה.** ובפירות מוכשרין וריש כל זמן שלא גילגלה אינה אלא טומאת מולין דרבנן ולא גזור בה משום מסייע במקום דרכי שלום ובלבד שלא תאכל: **וסיפא בטומאה חלה.** לאוריימתא שאסור לטמאה ביד לכתיב (במדבר יח) את משמרת תרומותי עניד לה שימור(כ):

טוחנין

איסור דמאי איכא ואסור לסייעם ואכי בפ"ק דשבת (דף יג.) נבי לא יאכל זב פרוש עם זב ע"ה חייש טפי שמא יאכילנו דברים שאינן מתוקנים אע"ג דרוב מעשרין ורבא לא חיש: **איזהו** ע"ה בל שאינו אוכל כו'. בע"ז בתוספתא (פ"ג) מיתניא לענין שנותנים לע"ה בנות חבריה גדולות ופוסקין עמו שלא תעשה על גבי טהרות ורש"ג אומר אינו צריך לפסוק וקתני בחבריה איזהו ע"ה כל שאינו אוכל חולין בטהרה דברי ר"מ דכיון דמעשר אין לבשיאו בת חבר וחכמים אמרו אינו מעשר ותנהגו מחמיר דברי חבריה ואם תאמר נפרק היה טוטל (סוטה דף כב.) קאמר ר"מ איזהו ע"ה כל שאינו קורא ק"ש ערבית ושחרית ובברכותיה ומק"ש כל שאינו מניח תפילין בן עזאי אומר כל שאין לו ציצית וגראה דהתם אתי לפרושי איזהו ע"ה שאין מזמנין עליו כדאמרינן בפרק אלשה שאכלו (ברכות דף מז:) ושאין מכריזין על אבדתו כדאמרינן בפ' אלו עוברין (פסחים דף מט:): **רישא** טומאת חולין **וסיפא** טומאת חלה. ואם תאמר משום חלה ליתסרו משעת בריכה טמיאה והרקדה כדאשכחן בעבודה זרה פרק ר' ישמעאל (דף ט.) דאין בוצרים עם ישראל העושה פירותיו בטומאה אע"ג דשרי התם עם עובד כוכבים עם ישראל אסור משום דטבלא לתרומה אע"ג דעד שירד לבור או יקפה לא נגמרה מלאכתו

ליקט * ונתן ביד ה"ז גזל גמור. גראה דאלטריך לאשמועינן בתלמן בידו ומפילן אע"פ שלא נתעכבו בידו ולא אחז בהן אלא להפילם: **שדי אופיי מדקלא.** פירש בקונטרס אופיי מקלות וקשה דרב כהנא היכי הוה מנקיט ואכיל ומי לא הוה חיים לדרכי שלום ונראה כרבינו מנשאל שפירש אופיי חריות של דקל כהנא שדי מן הדקל ונתרי תמרי ורב כהנא היה סבור שלא היה חושש מן הפירות אלא מן המרירות ואמר לו אתא בילאי שדיתינהו וגזל נמי איכא: **משאלת** אשה לחברתה בו'.

בסיפא מפרש(ו) דקתני מתני' מפני דרכי שלום וקשה לר"ת ותיפוק ליה דהוה שרי משום דאיכא למיתלי בתבואה של היתר כדאשכחן במסכת שביעית בפ"ה (מ"ח) ב"ש אומרים לא יתמור לו פרה החורשת בשביעית וב"ה מתירין מפני שיכול לשומטה עוד מן התם (גז"ש מ"ו) אלו כלים שאין האומן רשאי לתוכרם בשביעית ממרישה וכלי העול כו' זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור לאיסור ולהיתר מותר וליכא למימר דהתם נמי לא שרי אלא מפני דרכי שלום דבמכר לא שייך דרכי שלום ועוד דקא דייק בפ"ק דמסכת ע"ז (דף טו:) מינה מבית הלל דשרי למכור פרה לעובד כוכבים דאימר לשמיטה זבנה ואפילו שייך דרכי שלום במוכר לישראל משום דגראה כמושדו כשאינו רוצה למכור לו במוכר לעובד כוכבים לא שייך כלל דרכי שלום ועוד דעל כרחך התם לאו משום דרכי שלום הוא מדלא תני להו הכא ואומר ר"מ דהכא בידוע שאין לה אלא פירות שביעית הלכך אי לאו משום דרכי שלום הוה אסור ובמכר דלא שייך דרכי שלום אסור הכא לא למיתלי וכן משמע בירושלמי דקאמר אמי אומר נפה לספור בה מעו' כגרה לכבר בו חול רימים לעמון בו סמנין תנור לטמון בו אוזן של פשתן משמע דמיירי דאין לו תבואה של היתר למיתלי בה והיא דירושלמי לא הוה תלייה גמורה כפרה לשחיטה דא"כ בלא דרכי שלום נמי הוה שרי

כמו במוכר ואי"ת לפירוש ר"ת מאי פריך בגמ' מ"ש רישא ומ"ש סיפא כיון דבולאי פירות שביעית אייבי וי"ל דקסבר הש"ס דאמרמר רבנן בתבואת החשודים כאילו הוא בולאי טבל דאוקמיה אחזקה: **ריחים** ותנור. ובאשת עם הארץ לא תנא תנור וריחים משום דתנא נפה וכברה והוא הדין ריחים ותנור דיגיד עליו ריעו ח"מ משום דתנור אין דרך להשאילו דמיטמא וטעון שביבה ואיידי דלא תנא תנור לא תנא ריחים אבל בחשודה אשביעית לא מטמא דלא חשודה לטומאה ומיהו קשה דבפרק עד כמה (נכתובות דף ל.) תנן החשוד על זה ועל זה פירות שביעית ואמעשרות חשוד על הטהרות ואמא התם בטומאת פירות אבל אטומאת הגוף לא חשוד: **רבא** אמר בע"ה בו'. אביי מיקל טפי לסייע במעשר מבטומאה וטהרה דרבנן כדמוכח בסמוך ורבא איפכא ורבא נמי אית ליה רוב עמי הארץ מעשרין הן והקילו כדאמרי בפרק אע"פ (כתובות דף טו:) ובפרק במה מדליקין (שבת דף כג.) אבל בסבר הכא אע"ג דרוב עמי הארץ מעשרין הן מ"מ

לא הוחזק חשוד על המעשרות אלא מסתמא תשדינן להו וכיון דרובם מעשרין הקלו בהן חכמים מעשרין מים בעיסה לא תגע עמה מפני שכבר הוטבלה העיסה לחלה ואסור לגרום טומאה לחלה לפי שאין מסייעין ידי עוברי עבירה:

סליק פירקא

עין משפט נר מצוה

קטו א מי' פ"ח מהל' גזילה הל"ג סמג עשין עג טוש"ע חו"מ סי' שפ סעי' ה:
ב [מי' פ"ו מהל' גזילה הלכה טז]:
קטז ג מי' פ"ו מהל' מתנות עניים הל"ז ומי' פ"י מהל' מ"ע הל"ה ופ"י מהל' מלכים הל"יב סמג לאוין סח [טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' יב וסי' רנא סעי' ג בהג"ה]:
קיז ד מי' פ"י מהל' מלכים סז ופי"ד מהל' אבל הל"ב סמג עשין כ טוש"ע יו"ד סי' שלה סעי' ט:
קיח ה מי' וסמ"ג שם טוש"ע יו"ד סי' שסז סעי' ח:
קיט ו מי' פ"ח מהל' שמטה ויובל הל"ז סמג עשין קמח:
קכ ז מי' פ"ח מהל' נחלות הל"ב:
קכא ח מי' פ"ח מהל' שמיטה ויובל הל"ח סמג עשין סח:

תוספות רי"ד (המשך)

דהו גזל גמור שכבר קנאם בידו. אין מחחין ביד עניי גוים וכו'. ת"ר מפרנסין עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום ומבקרים חולי עובדי כוכבים עם חולי ישראל מפני דרכי שלום וקוברין מתי עובדי כוכבים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום. פי' מתעסקין בקבורתם לא שיקברום ביחד: **מתני'** משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה רחיים ותנור אבל לא תבור ולא תטחן עמה. אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה בזמן שהיא טמאה אבל לא בזמן שהיא טהורה אבל משחטיל את המים לא תגע עמה לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום; ומחזיקין ידי עוברי כוכבים בשביעית אבל לא ידי ישראל ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום. פי' אשה החשודה על השביעית לזורע ולאכול מה שזרעו בשביעית ולשמור את הפירות והפירות שנזרעו או שנטעו בשביעית הם אסורים באכילה. אבל לא תבור ולא תטחן עמה שאסור לסייע עובדי עבירה בידים. אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ ר' סתם לן הם עם הארץ חשוד על המעשרות אבל לא על השביעית ומ"ה הנא בריישא החשודה על השביעית דסתמא אין עם הארץ חשוד על השביעית עד שיוחזק לכך ולא אמרי' מגו דחשוד על המעשרות חשוד נמי על השביעית כדתנן בבכורות בפ' עד כמה החשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית. ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה. מ"ש רישא ומ"ש סיפא פי' הרי גם איסור טבל הוא מראורייתא כמו איסור השביעית. אמר אביי רוב עמי הארץ מעשרין הן ומפני זה לא החמירו חכמים במעשרות כאשר החמירו בחשוד על השביעית שהוחזק להיות חשוד בה. אבל עם הארץ

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com